

Сучасні тенденції змагальної діяльності у спортивній боротьбі

Роботу виконано на кафедрі фізичного виховання ЖДТУ

Визначено основні чинники змагальної надійності у спортивній боротьбі, які дають можливість значно підвищити індивідуальний спортивний результат і результати командної боротьби загалом.

Ключові слова: фактори, змагання, надійність, спортивна боротьба, індивідуальний результат, команда, тенденції, змагальна діяльність.

Кравчук А. Б. Современные тенденции соревновательной деятельности в спортивной борьбе. Определены основные факторы соревновательной надежности в спортивной борьбе, которые дают возможность значительно повысить индивидуальный спортивный результат и результаты командной борьбы в целом.

Ключевые слова: факторы, соревнования, надежность, спортивная борьба, индивидуальный результат, команда, тенденция, соревновательная деятельность.

Kravchuk A. B. Modern Tendencies of the Competitive Activity in Sports Tigteting. This article deals with the factors in competitive fighting, which give an opportunity to raise essentially the individual sports results and the results of team fighting on the whole .

Key words: factors, competitions, sports fighting, individual result, team, tendency, competitive activity, reliability.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток спорту вищих досягнень у світі і підвищення його соціальної значимості викликали різке збільшення інтенсивності фізичних і психічних навантажень у спортивній діяльності. Причому процес інтенсифікації торкнувся не тільки змагань міжнародного рівня, а й системи спортивного тренування загалом [2; 4; 7].

Ці тенденції підвищили значимість вимог до змагальної надійності спортсменів. Тренери національних збірних команд намагалися впродовж останніх років вирішити питання підвищення надійності технічного арсеналу борців.

Аналіз результатів командної боротьби на чемпіонатах світу й Олімпійських іграх із різних видів спорту, у тому числі й зі спортивної боротьби, показує, що вирішення цього питання – складна, багатопрофільна проблема, яка потребує проведення спеціальних досліджень і обґрунтувань [3; 5; 8].

У зв'язку з цим проблема індивідуальної передзмагальної підготовки висококваліфікованих борців греко-римського стилю досить актуальна, а її вирішення необхідне для теорії і практики спорту вищих досягнень.

Мета дослідження полягає у визначенні чинників, які впливають на результативність змагальної діяльності борців греко-римської боротьби.

Завдання дослідження – дослідити розрахункові характеристики греко-римської боротьби.

Методи та організація дослідження. Мета та завдання дослідження реалізувалися такими методами: аналіз наукової літератури й узагальнення передового досвіду; методи дослідження змагальної діяльності; методи дослідження в умовах тренування; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Дослідження проводилося в період з 2005 по 2006 роки; у ньому взяли участь спортсмени греко-римської боротьби збірної команди України. Природний педагогічний експеримент проводився на моделі двох періодів: передзмагального періоду підготовки, який складався із трьох типових етапів кожний, та безпосередньої підготовки.

Ефективність розробленої технології тренувального процесу, спрямованого на підвищення змагальної надійності борців, оцінювалась за динамікою параметрів комплексного контролю і результатами виступів збірної команди України на чемпіонаті світу 2004 року.

Результати досліджень та їх обговорення. У наукових дослідженнях у галузі спортивної боротьби достатньо повно і систематично розглянуті питання аналізу змагальної діяльності [2; 5; 7 та ін.].

Ці дослідження відображають зміст структури поєдинку – арсенал техніки спортивної боротьби, відсоткове співвідношення боротьби (стійка – партер) і співвідношення прийомів різної бальної вартості та ін.

У процесі аналізу якісної структури змагальної діяльності досліджувалися техніко-розрахункові характеристики: надійність атаки, ефективність, моторна щільність поєдинку загалом та ефективність щільності реалізованих технічних дій, середня бальна вартість кожної хвилини змагальної схватки та середня бальна оцінка змагального поєдинку [3; 6; 7; 8 та ін.].

У своїх дослідженнях ми спиралися на такі характеристики змагальної діяльності з арсеналу техніки греко-римської боротьби:

- оптимальна щільність ефективної техніки;
- ефективність атаки й надійність захисту.

У зв'язку з постійними змінами правил змагань ми досліджували змагання тільки останніх років. У процесі вивчення співвідношення реалізованих технічних дій із позиції їх бальної оцінки отримано результати, які дали змогу визначити загальні тенденції в ефективному арсеналі (ЕА) технічних дій найсильніших борців світу й України (табл. 1).

Як видно із цього аналізу, закономірності перевищення прийомів з оцінкою 1 і 2 бали простежується і в загальній вибірці, і в спортсменів України. Кількісне виконання прийомів з оцінкою 5 балів достовірно вище ($p < 0,05$) у спортсменів України, але із 178 прийомів, виграних нашими борцями, вони представлені сімома, що становить лише 4 % останніх груп прийомів.

Таблиця 1

Кількісний і відсотковий розподіл прийомів

Прийоми/%	1 бал/%	2 бали/%	3 бали/%	5 балів/%
Всі	1210/53,8	663/29,5	341/15,2	33/1,5
Україна	92/51,6	55/30,9	24/13,5	7/4,0

Аналіз середньої щільності результативних прийомів у змагальних поєдинках (кількість прийомів, виграних за одиницю часу) показав відставання результатів українських спортсменів (достовірність розбіжностей на рівні $p < 0,05$) від результатів, показаних фіналістами олімпійського турніру. Ефективність щільності змагального поєдинку перебуває у стійкій тенденції до мінімального, продиктованого регламентом правил змагань рівня – 1–3 прийоми за поєдинок.

Для визначення причинно-наслідкової залежності негативної динаміки надійності реалізованої техніки греко-римської боротьби досліджено характеристики ефективної техніки (ЕТ) і надійності захисту (НЗ) змагального поєдинку. У процесі вивчення закономірностей розподілу вказаних коефіцієнтів встановлено, що варіативність (ЕТ) і НЗ перебувають діапазоні від 0,18 до 0,80 ум. од. Маючи надійність захисту на рівні 80 %, можна програти поєдинок у тому випадку, якщо ЕА противника буде рівна або вища за 0,52 ум. од. Графоаналітичний розрахунок дав змогу визначити, що оптимально надійним співвідношенням характеристик ЗА і НЗ є співвідношення, яке дорівнює 0,48 ум. од.

Аналізуючи кількість прийомів, виконаних у стійці і партері, слід відзначити загальну закономірність перевищення партерної боротьби. У стійці всі спортсмени ефективно виконували тільки 24,4 % прийомів, а спортсмени України – 29,8 %. Прийоми в партері становили відповідно 75,6 % і 70,2 %.

Такий кількісний розподіл прийомів різних класифікаційних груп у стійці й партері пояснюється тим, що спортсмени не намагаються виконувати технічні дії у стійці через складність і ризик їх виконання, а стараються створити активний руховий (моторний) фон боротьби та досягти переводу противника до партеру, де надійність виконання технічних дій значно вища, ніж у стійці.

Аналіз характеристик техніко-тактичної майстерності борців високого класу (ЕА і НЗ) виявив, що в розрахунках, отриманих окремо для стійки і партеру, таке співвідношення порушено у всіх програних поєдинках. Причому співвідношення, менше за 0,48, належить до характеристик боротьби в партері.

У табл. 2 подано результати аналізу характеристик ЕА і НЗ для борців, які увійшли в шістку найсильніших на Олімпійських іграх 2004 р.

Характеристики ЕА і НЗ (стійка – партер) провідних борців греко-римського стилю

Зайняте місце	ЕА (стійка)	НЗ (стійка)	ЕА (партер)	НЗ (партер)
I	0,87 ± 0,13	0,92 ± 0,24	0,62 ± 0,15	0,98 ± 0,33
II	0,61 ± 0,23	0,71 ± 0,23	0,51 ± 0,13	0,81 ± 0,18
III	0,72 ± 0,33	0,72 ± 0,21	0,55 ± 0,23	0,79 ± 0,13
IV	0,67 ± 0,23	0,75 ± 0,33	0,50 ± 0,18	0,72 ± 0,33
V	0,71 ± 0,33	0,58 ± 0,33	0,46 ± 0,28	0,83 ± 0,22
VI	0,61 ± 0,21	0,60 ± 0,25	0,45 ± 0,33	0,57 ± 0,18

Дослідження сучасних вимог спортивної боротьби показали, що поряд з фактами зростаючої конкуренції у спортивній боротьбі серйозною перешкодою для забезпечення надійного і високого спортивного результату на найвищих змаганнях може стати політика ФІЛА, спрямована на підвищення видовищності спортивної боротьби, яка відображається в постійних змінах правил змагань.

За останні десятиріччя правила змінюються майже кожен рік. Причому радикально змінюється не тільки регламент поєдинку, а й вноситься постійна корекція оцінки технічних дій і форми покарання за пасивну боротьбу:

- тимчасовий регламент 5-хвилинного, без перерви, поєдинку може бути продовжений до 8 хвилин – у разі нічийного результату або результату поєдинку нижче 3-х балів;
- в оцінці технічних дій, виконаних і в стійці, і в партері, з'явилися високі оцінки (3 + 1 бал і 5 + 1 бал);
- покарання за пасивну боротьбу – постановка в партер. Ці зміни правил укотре змінювали тактику і техніку боротьби, співвідношення прийомів стійка–партер і методику підготовки до основних змагань.

Постійні зміни правил змагань змушують до пошуків нових шляхів удосконалення техніко-тактичних дій, спрямування тренувальних занять і відбору спортсменів у національні збірні команди, тоді як змагання є її первинним і головним компонентом, тому що тренування – компонент вторинний, який є засобом підготовки до участі в змаганнях.

Висновки. Якість тренувального процесу значною мірою визначається тим, наскільки спрямованість тренувальних впливів на врахування вимог змагальної діяльності визначається можливістю підвищення надійності реалізації техніки спортивної боротьби в будь-яких умовах і за будь-яких змін у правилах змагань.

Література

1. Акопян А. О., Сапунов Г. А. Методика подготовки борцов классического стиля к крупнейшим соревнованиям. – М.: ВНИИФК, 1989. – 32 с.
2. Алиханов И. И. О становлении тактико-технического мастерства // Спортивная борьба: Ежегодник. – М.: ФиС, 1982. – С. 7–10.
3. Гемаль Е. И., Сиротин О. А. Особенности психологического состояния юных борцов и методика управления ими // Спортивная борьба: Ежегодник. – М.: ФиС, 1981. – С. 29–30.
4. Ивлев В. Г. Скоростно-силовая подготовка в борьбе // Спортивная борьба: Ежегодник. – М.: ФиС, 1980. – С. 20–23.
5. Новиков А. А., Гочичеладзе А. В. Техничко-тактическое мастерство борцов в соревнованиях с различным регламентом // Спортивная борьба: Ежегодник. – М.: ФиС, 1980. – С. 70–72.
6. Платонов В. Н. Современная спортивная тренировка. – К.: Здоровье, 1980. – 336 с.
7. Юшков О. П. Система управляющих воздействий на структуру подготовленности квалифицированных борцов: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – М., 1992. – 41 с.
8. Gain W., Hartmann I. Muskelkraft durch Parterubungen. – Berlin: Sportverlag, 1976. – 128 S.

Адреса для листування:
10 005 Житомир, вул. Черняхівського, 103.
Тел./факс (0412) 24-14-22, 49-13-67 (дом.).

Статтю подано до редколегії
03.10.2007 р.